

НЕАЦЭННЫ СКАРБ

Нашы землякі, якія бывалі ў Мінску, напэўна, памятаюць, як, праезджаючы па вуліцы Казлова — цэнтральнай магістралі Заводскага раёна, — яны шчыра здзіўляліся знешняму выглядзе рабочых пасёлкаў: усцяж бульвары, скверы, кветнікі, паркі. І калі гід называў заводы, ля якіх праезджаў аўтобус, пачынаўся ажыўлены абмен уражаннямі. Землякам цяжка было паверыць, што іменна тут, у засені дрэў, размешчана індустрыяльнае сэрца беларускай сталіцы.

Але гэта так. Калі пасля вайны на ўскраіне Мінска пачалося будаўніцтва буйнейшых прадпрыемстваў, будаўнікі і архітэктары пакідалі паміж імі суцэльныя масівы лесу, і да гэтага часу каля карпусоў заводаў стаяць старыя лясныя жыхаркі сосны побач з наваасёлкамі — ліпамі, каштанамі, таполямі.

Зразумела, зроблена ўсё гэта не толькі для таго, каб цешыць вока. Кожнаму вядома, як ачышчаюць паветра дрэвы, якую карысць прыносяць нашы зялёныя сябры, дапамагаючы людзям зберагчы здароўе.

Мы ўжо не раз расказвалі нашым чытачам пра клопаты Савецкай дзяржавы аб здароўі працоўных, пра будаўніцтва санаторыяў і дамоў адпачынку, пра бясплатнае і агульнадаступнае медыцынскае абслугоўванне. Тыя з землякаў, якія гасцілі на Радзіме і мелі патрэбу ў медыцынскай дапамозе, самі пераканаліся ў гэтым. Сёння ж мы хочам расказаць аб тым, як ажыццяўляецца ахова здароўя рабочых і служачых прамысловых прадпрыемстваў, г. зн. людзей, здароўе якіх у многім залежыць ад умоў іх працы.

Шостае клінічнае аб'яднанне, у якое ўваходзіць шматкорпусны стацыянар і пяць паліклінік, размешчана ў раёне сканцэнтравання буйных прадпрыемстваў. Аб'яднанне абслугоўвае як насельніцтва раёна, так і працаўнікоў акаляючых заводаў. За кожным прадпрыемствам замацавана спецыяльная брыгада ўрачоў, якая складаецца з тэрапеўтаў, неўрапатолагаў, хірургаў і іншых спецыялістаў, і рабочыя лечацца не па месцу жыхарства, а ў сваіх цэхавых урачоў, якія дэталёва знаёмы з умовамі іх працы.

Найбольшая ўвага, зразумела, удзяляецца людзям з хронічнымі захворваннямі (радыкуліт, рэўматызм, язвенная хвароба і інш.). Усе яны — на ўліку ў цэхавых урачоў. Некалькі разоў у год яны абавязкова выклікаюцца ў паліклініку для абследавання і супрацьрэцэдыўнага лячэння. Ім у першую чаргу даюцца пуцёўкі ў санаторыі (пры размеркаванні пуцёвак на прафсаюзным камітэце рашаючае слова — за цэхавым урачом), у рабочых сталовых ім па паніжаных цэнах прадастаўляецца дыетычны стол, нават лякарствы для хронічных хворых цалкам бясплатныя (іх выдаюць тут жа, на заводскім здраўпункце).

Штомесяц цэхавыя ўрачы правяраюць бюлетэні, і калі ў канцы года акажацца, што адзін і той чалавек хварэў тры-чатыры разы, яго выклікаюць у паліклініку для ўсебаковага агляду, а цэхавы ўрач разам з санітарна-прамысловым урачом прадпрыемства абследае яго рабочае месца (ці не перавышаюць вільгаць, шум, вібрацыя, шкодныя газы і г. д. нормы, бяспечнай для здароўя).

Гэтыя клопаты аб хворых — а сярод іх большасць пажылых, прайшоўшых нялёгка жыццёвы шлях людзей — міжволі ўспамінаеш, калі чытаеш сумныя лісты нашых землякоў, якія як аб нечым натуральным, самасобой зразумелым пішуць, што гаспадары стараюцца хутчэй пазбавіцца ад іх, каб на іх месца паставіць ма-

ладых і здаровых. А між тым у многіх з іх здароўе падарвалі прафесійныя хваробы, раней часу зрабіўшы іх інвалідамі. «Пасля дзесяці год выпілоўвання цацак, — пісаў нам Даніла Машын з Францыі, — у мяне пачалі балець лёгкія. Клейкі пыл уеўся ў іх, зацяжарваў дыханне. Утварыўся сілікоз. І зараз я задыхаюся на лесвіцы, пры хадзьбе». І ўжо з хворымі лёгкімі наш зямляк каля дваццаці год працаваў у той жа майстэрні.

А як вырашае праблему прафесійных і хронічных захворванняў савецкая сістэма аховы здароўя? Перш за ўсё — шырокай сеткай прафілактычных мерапрыемстваў. Дамы адпачынку і прафілакторыі, штогадовае абавязковае медыцынскае абследаванне кожнага рабочага, рэгулярныя справядачы цэхавых урачоў на заводскіх прафсаюзных камітэтах — усё гэта зводзіць прафесійныя захворванні да мінімуму. Калі ўсё ж чалавек захварэў, яго неадкладна пераводзяць на больш лёгкую работу, прычым прадпрыемства абавязана ўладкаваць яго так, каб ён не страціў ні рубля са сваёй ранейшай зарплаты. Так патрабуе савецкае заканадаўства.

Пра тое, наколькі эфектыўнай з'яўляецца прафілактычная работа, сведчыць прыклад электратэхнічнага завода, які абслугоўвае адна з паліклінік аб'яднання. На гэтым прадпрыемстве, дзе працуюць тысячы рабочых, у 1968 годзе было ўсяго тры прафесійныя захворванні (прафесійная экзэма і неўрыт слыхавога нерва), а за апошнія два гады не выяўлена ніводнага выпадку такіх захворванняў.

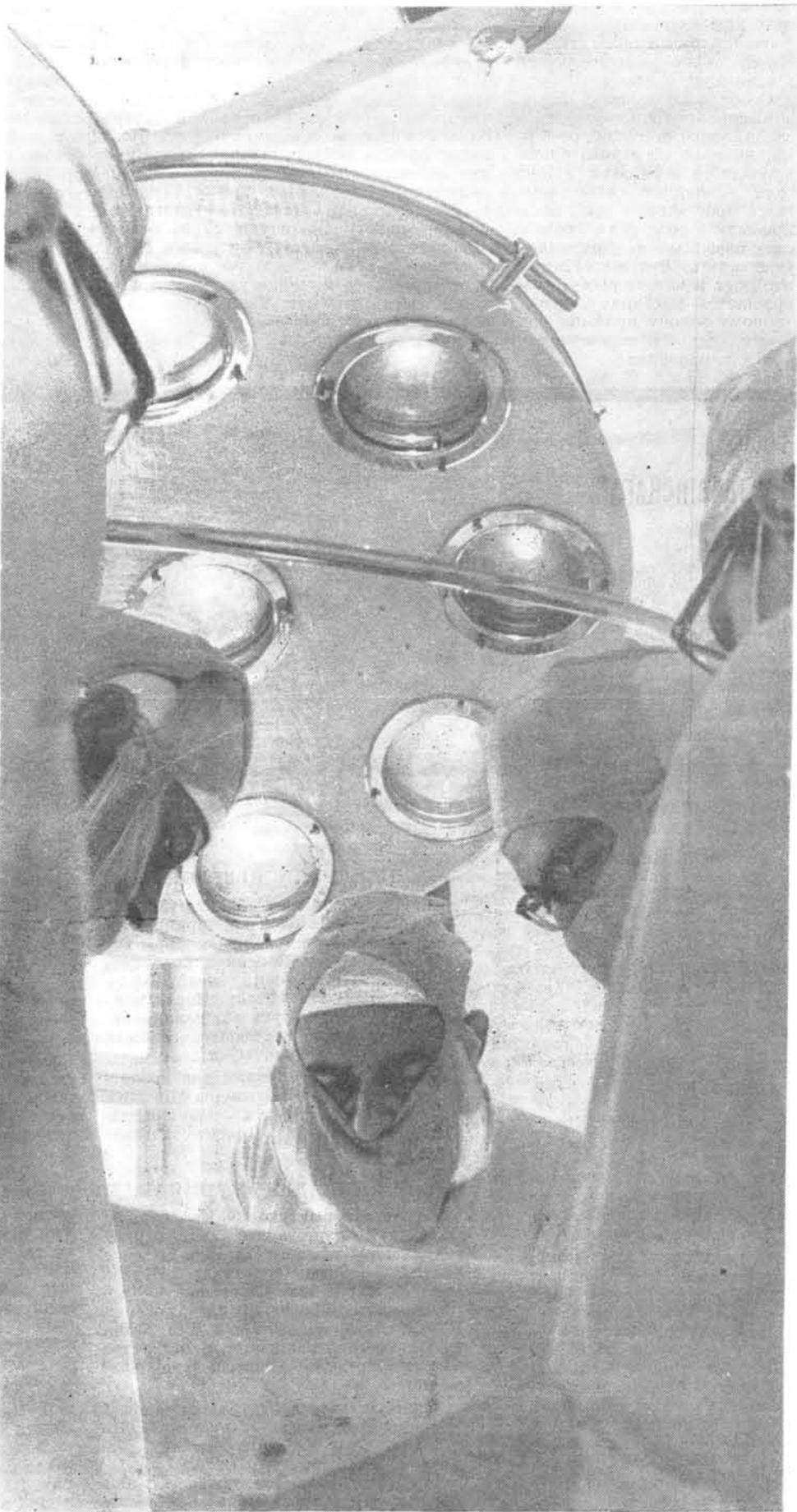
Не апошняю ролю ў вялікай рабоце па ахове здароўя працаўнікоў прадпрыемстваў адыгрываюць заводскія здраўпункты. Тут людзі атрымліваюць першую дапамогу або накіраванне да спецыяліста, тут збіраюцца ўсе звесткі пра стан здароўя рабочых і служачых. Здраўпунктам на электратэхнічным — адным з лепшых у клінічным аб'яднанні — загадае вопытны фельчар Пётр Грышчанка. На заводзе любяць і паважаюць гэтага немаладога ўжо чалавека, які прайшоў ваенфельчарам цяжкія дарогі вайны, меў раненні і баявыя ўзнагароды. Медыцынскі насценны друк, радыёгуктаркі, навучанне санітарных дружнаў — цяжка пералічыць усе справы, якімі штодзённа заняты гэты энергічны нястомны чалавек.

Заўсёды ў курсе спраў сваіх пацыентаў цэхавы тэрапеўт Ала Кірылава. На прыёмах ёй нават няма патрэбы заглядаць у іх медыцынскія карткі — літаральна ўсё аб стане здароўя кожнага яна ведае напаміць.

Не абмяжоўваецца сваімі непасрэднымі службовымі абавязкамі і неўрапатолаг Ангеліна Касая. Яна лічыць, што ўсе жыццёвыя нягоды чалавека маюць непасрэднае дачыненне да яго здароўя, і, выслушаўшы скаргі пацыента, дапамагае яму не толькі як урач, але і як аўтарытэтны ў калектыве чалавек.

А калі рабочага, якому супрацьпаказана работа ў шкодным цэху, няправільна ўладкавалі на іншую працу, тут ужо не пакіне ў спакоі заводскае начальства намеснік галоўнага ўрача бальніцы па працоўнай экспертызе Вольга Гарбуз, нават калі сам пацыент не скардзіцца на гэта.

Словам, многа шчырых сяброў сярод медыцынскіх работнікаў у працаўнікоў электратэхнічнага завода, як, безумоўна, і ў рабочых іншых прадпрыемстваў. Тысячы людзей у белых халатах аддаюць свае веды і сілы таму, каб зберагчы неацэнны скарб — здароўе працоўнага чалавека.

Гэты здымак зроблены нашым фотакарэспандэнтам В. ДУБІНКАМ у адным з хірургічных аддзяленняў шостага клінічнага бальніцы горада Мінска.

Акрамя хірургічных, у яе ўваходзяць тэрапеўтычныя, дзіцячыя, неўралогічнае, нейра-траўматалагічнае, фізіятэрапеўтычнае аддзяленні і радзільны дом.

В ИНТЕРЕСАХ СОЦИАЛИСТИЧЕСКОГО ХОЗЯЙСТВА

ЭКОНОМИЧЕСКАЯ РЕФОРМА В СССР: ВЫМЫСЛЫ БУРЖУАЗНЫХ «СОВЕТОЛОГОВ» И ДЕЙСТВИТЕЛЬНОСТЬ

Идеологические оруженосцы буржуазии идут на любые передергивания, извращают факты и события, лишь бы ослабить притягательную силу идей социализма, заглушить все более обостряющиеся социальные противоречия в капиталистическом мире.

Особенно большую волну домыслов и пророчеств вызвала экономическая реформа, которая последовательно проводится в СССР с 1966 года. Западные «советологи», прослышав, что роль прибыли в советском хозяйстве повышается, принялись утверждать, будто «Россия воплзает в капитализм», возвращается к старому, испытанному закону прибыли, демонстрирует централизованное планирование.

Так ли это? Конечно, нет! Действительно содержание реформы, коротко говоря, состоит прежде всего в расширении хозяйственной самостоятельности и инициативы предприятий, что открывает путь для лучшего использования их производственных возможностей. В то же время это позволяет освободить центральные планирующие органы от регулирования множества частных, локальных хозяйственных процессов и полнее сосредоточить их работу на научном планировании главных направлений научно-технического прогресса и экономического роста страны. Таким образом, централизованное руководство экономикой отнюдь не ослабляется. Оно

становится более эффективным, нацеленным на перспективу.

Роль прибыли при этом действительно повышается. Ведь она — наиболее обобщающий показатель, отражающий конечный результат работы предприятия — его чистый доход. Примируя коллектив завода за рост прибыли, государство заинтересовывает его в комплексном улучшении работы: снижении затрат на производство, увеличении объема и повышении качества вырабатываемой продукции. Необходимо при этом подчеркнуть, что прибыль советских предприятий по своему социально-экономическому содержанию не имеет ничего общего с капиталистической прибылью. Она не присваивается классом собственников средств производства — ведь такого класса в СССР нет, — а идет всему народу.

Прибыль в социалистической экономике не самоцель. Она — один из инструментов государственного плана. Как и другие основные показатели, прибыль планируется, исходя из потребности государства в целом. Таким образом, повышение ее роли не дает никаких оснований говорить о «капитализации» экономики СССР. Жизнь дала наглядный урок тем, кто толковал об этом, клеветая на советскую хозяйственную реформу. В последние два года уже мало кто рискует высказываться в таком духе.

Зато появились другие вымыслы. Их цель — уверить, будто нынешние хозяйственные преобразования в СССР не дали эффекта. При этом протаскивается мысль, что, мол, если бы советская реформа свернула на капиталистический путь, вот тогда успех был бы обеспечен. В таком духе, например, выступил недавно швейцарский журналист Александр Кроте, претенциозно озгаглавивший свою статью «Советские проблемы». Какую же проблему он считает главной, чего же он хочет? Оказывается, всего-навсего того, чтобы СССР отказался от централизованного, то есть планового, управления экономикой. Иными словами, Александр Кроте желает, чтобы Советский Союз отказался от главного экономического преимущества социалистической системы хозяйства. Но ведь эти преимущества очевидны. Лучшее всего о них говорить языком цифр. Он хотя и сух, но точен.

Известно, что советская плановая экономика развивается стабильно высокими темпами. За пятьдесят три года существования Советской власти (а ведь из них около двух десятилетий приходится на навязанные СССР войны и последующее восстановление хозяйства), национальный доход СССР вырос почти в 45 раз, валовая продукция промышленности — в 90 раз, реальные доходы

рабочих (на одного рабочего) — в 7,6 раза, статьи — в 12 раз!

Еще ни одной стране удалось достичь стольких долговременных экономических ростов. Это успехи на фоне разгромнейших стран. Отметим, например, 1951 — 1968 гг. средние темпы прироста мышленной продукции в СССР 10,2 процента, в то время как США — 4,5, в Англии — 5,4, во Франции — 5,4 процента. Вряд ли эти цифры являются в коммюнике. Скорее всего, ворят сами за себя.

Проводимая сейчас экономическая реформа, очевидно, оказала эффективное воздействие на развитие советской экономики. «Веденный национальный ход страны», — сказал ем выступлении перебрательями 12 июня года Генеральный секретарь ЦК КПСС Л. И. Брежнев увеличился со 193,5 миллиарда рублей в 1965 году почти до 275 миллиардов в 1970 году, т. е. на 44 процента. В абсолютном же приросте состав этого года по сравнению с 1965 годом огромную — более 80 миллиардов рублей. Это столько же, сколько в 1954 году достигла национальная доходность.

Можно взять и другие показатели — производ-

ГОСЦИ ПРЫДЗВІНСКАГА КРАЮ

Чатыры дні гасцявала на Віцебшчыне рабочая дэлегацыя з акругі Франкфурт-на-Одэры. Пасланцы Германскай Дэмакратычнай Рэспублікі пабывалі на станкабудайнічым заводзе імя Кірылава, у прысарадных калгасах імя Чырвонай Арміі, наведлі мемарыяльны музей партызанскай славы М. Шмырова, сустрэліся з энергетыкамі, будайнікамі і мантажнікамі Лукомльскай ДРЭС.

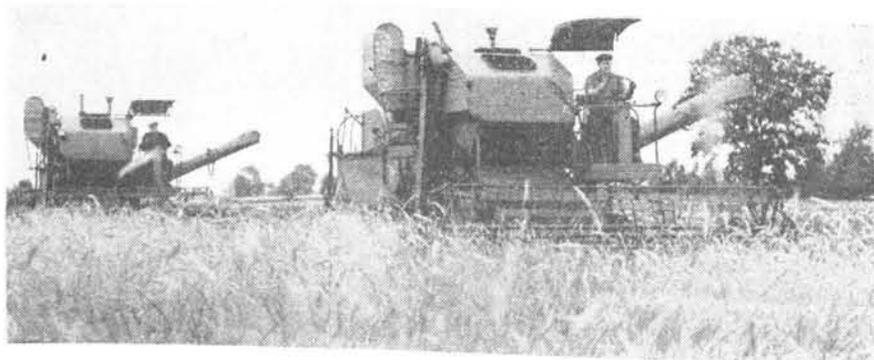
У Доме культуры пасёлка энергетыкаў адбыўся вялікі вечар дружбы, на якім выступілі трыкошчык-маляр Валыціна Сакоўская і брыгадзір дрэваапрацоўчага заводу акругі Франкфурт-на-Одэры Венер Зігберт. Тут жа ва ўрачыстай абстаноўцы госці ўручылі калектыву энергетыкаў набор інструментаў эстраднага аркестра.

Цесныя сяброўскія сувязі ўстанавіліся таксама паміж Прыдзвінскім краем і Зэльнагурскім ваяводствам Польскай Народнай Рэспублікі. Беларускія і польскія сябры часта абменьваюцца дэлегацыямі, рэгулярна вядуць перапіску паміж сабой.

Развіваюцца і мацнеюць інтэрнацыянальныя сувязі з усімі сацыялістычнымі краінамі і на іншых лініях. Сотні спецыялістаў Віцебскай вобласці выязджалі ў ГДР, Венгрыю, Польшчу і іншыя дзяржавы для аказання тэхнічнай дапамогі. Віцебскія будайнікі прымалі ўдзел у будаўніцтве буйных элеватараў у Мангольскай Народнай Рэспубліцы. Пасланцы Балгарыі, Польшчы і Румыніі вывучалі ў Наваполацку арганізацыю і метады будаўніцтва нафтамічнага комплексу.

За апошнія гады расшырыліся і пастайкі ў гэтых краінах рознай прадукцыі з маркі віцебскіх фабрык і заводоў. Металарэзныя станкі, электравымяральныя прыборы, радыёдэталі, абутак, дэталі гадзіннікаў, лесаматэрыялы, лён, ільняныя тканіны, мясныя і малочныя прадукты — вось далёка не поўны пералік тавараў, якія ідуць з Прыдзвінскага краю ў 62 краіны свету.

ПАДЗЕІ ♦ ЛЮДЗІ ♦ ФАКТЫ ♦ ПАДЗЕІ ♦ ЛЮДЗІ ♦ ФАКТЫ ♦ ПАДЗЕІ ♦ ЛЮДЗІ ♦ ФАКТЫ ♦ ПАДЗЕІ ♦ ЛЮДЗІ ♦

Калгасы і саўгасы Гомельскай вобласці прыступілі да жніва. НА ЗДЫМКУ: уборка азімых у калгасе «Звязда» Ельскага раёна.

Фота Ч. МЕЗІНА.

ДЛЯ КРЭПАСЦІ-ГЕРОЯ

Мінскі завод металаканструкцый атрымаў першыя рабочыя чарцяжы на выраб сталёных кансольных ферм галоўнага ўваходу ў Брэсцкую крэпасць-герой. На іх мяркуюцца выдаткаваць больш за 10 тон металу. Пасля мантажу ферм яны будуць абліцаваны бетоном і створаць уражанне, нібыта бой толькі што закончыўся...

Над адказным заказам для крэпасці-героя працавалі інжынеры Мінскага аддзела Цэнтральнага навукова-даследчага інстытута «Праект-Рэканструкцыя».

КУБАНЬ АПЛАДЗІРУЕ МІНЧАНАМ

Паспяхова выступае ў Краснадары Беларускі дзяржаўны акадэмічны тэатр оперы і балета. Ён паказвае свае лепшыя работы — спектаклі «Князь Ігар» А. Барадзіна, «Русалка» А. Даргамыжскага, «Лебядзінае возера» П. Чайкоўскага, «Рамэо і Джульета» С. Пракоф'ева і іншыя. Майстэрства нашых артыстаў высока ацэньвае мясцовы друк.

Вялікую цікавасць выклікала ў краснадарскіх глядачоў опера Я. Цікоцкага «Алеся», прысвечаная барацьбе беларускіх партызан.

Артысты тэатра выязджаюць з канцэртамі ў калгасы і саўгасы Краснадарскага краю.

КОРД НА ЭКСПАРТ

Тысячы аўтамабіляў у нашай краіне «абуты» ў шыны, пры вырабе якіх быў выкарыстан светлагорскі корд. Гэта прадукцыя Светлагорскага заводу штучнага валакна карыстаецца вялікім попытам у спажывцоў.

Зараз беларускі корд выходзіць на сусветны рынак. Сёлета светлагорцы адправяць на экспарт у краіны, што ўваходзяць у Савет Эканамічнай Узаемадапамогі, 9 мільёнаў квадратных метраў кордавай тканіны. Першая

партыя корду на экспарт ужо адпраўлена.

ІДЗЕ ВІШАНСКАЯ НАФТА

Дзяржаўная камісія прыняла ў прамысловую эксплуатацыю Вішанскае месцанараджэнне нафты. Толькі за два месяцы эксплуатацыі тут здабыта больш як 30 тысяч тон нафты.

Невялікі калектыв нафтавікоў, якія працуюць на Вішанскім месцанараджэнні, кожныя суткі дае краіне сотні тон чорнага золата. Акрамя нафты, тут здабываюць спадарожны газ, які паступае ў топкі Васілевіцкай ДРЭС.

650 ПУЦЕВАК

Паўтары тысячы вырабаў народных умельцаў аспрэчвалі права прадстаўляць Беларусь на Усеагульнай выстаўцы твораў дэкаратыўна-прыкладнага мастацтва. Разгледзеўшы прадстаўленыя работы, журы рэспубліканскай конкурснай экспазіцыі адбрала лепшыя з іх. Пуцёўку ў Маскву атрымалі 650 твораў самадзейных майстроў.

ЮБІЛЕЙ ВУЧЫЛІШЧА

Трыццацігадовы юбілей адзначае сёлета Свірскае сельскае прафесіянальна-тэхнічнае вучылішча. Гэта вялікае свята для педагогаў і выхаванцаў. За гады свайго існавання вучылішча выпусціла больш за 10 тысяч кваліфікаваных работнікаў.

На тэрыторыі вучылішча цяністы парк, штучны вадаём з плавальнай дарожкай і вышкай для скачкоў у ваду, стадыён, летняя эстрада. А галоўнае — створаны ўсе ўмовы для паспяховага вучобы.

Б'ЮЦЬ КУРАНТЫ НАД СОЖАМ

У Гомелі, у парку культуры і адпачынку імя Луначарскага, узвышаецца адноўлены ў апошнія гады старажытны вежавы корпус. Яго вышыня — 32 метры. Тут знаходзіцца абласны краязнаўчы музей. На апошнім паверсе корпуса ўстаноўлены галоўны

Бачны і гармонікі Маладзечанскай фірыкі музычных інструментаў карыстаюцца вялікім попытам у пакупнікоў адпраўляюцца ў розныя месцы Саюза. Прадукцыя фабрыкі адзначае на медалем Выстаўкі дасягненняў народнай гаспадаркі СССР.

НА ЗДЫМКУ: упакойніцы зборнага цэха Ніна РУХЛЯ і Галіна ЯБЛОНСКАЯ за праваркай гармонікаў пераадпраўкай пакупнікам.

Фота М. МІНКОВІЧА.

гадзіннік горада. Цыферблаты размерам 210 сантыметраў у дыяметры метровыя стрэлкі гомельскіх курантаў уманціраваны ва ўсе чатыры сцяны будынка. Пры дапамозе сучаснагаўтаматычнай апаратуры курантаў кожную гадзіну выконваюць на вострымбальных тактах з беларускай народнай песні «Люблю наш край», затым меладыйнымі перазвонамі адлічваюць час. Гукавы механізм курантаў зманціраван народным умельцам Гомеля Яўгенам Шчакудавым.

ПОМНІК СПАРТСМЕНАМ

Да помнікаў, якія народ Савецкай краіны прысвячае мужнасці і доблесці савецкіх людзей, што аддалі жыццё за Імя Радзімы, прыбавіўся яшчэ адзін — на стадыёне «Дынама» ў Кіеве ўсталяваны помнік-гарэльф футбалістаў Кіеўскай каманды «Дынама». У Савецкім Саюзе іх подзвіг шырока вядомы — аб ім расказвае папулярная аповесць, знят кінафільм.

У гады Айчынай вайны ў акупіраваным Кіеве на футбольнае поле супраць каманды гітлераўцаў выйшла адзінаццаць украінскіх спартсменаў. Яны былі апрануты ў форму зборнай СССР — чырвоныя майкі і белыя трусы. Футбалісты былі папярэджаны фашысцкім камандаваннем: у выпадку выйгрышу — смерць. Гэты падымак назвалі потым «матчам смерці». Кіеўляне перамаглі з лікам 5:3. Чатыры спартсмены заплацілі за гэта жыццём.

ПАДЗЕІ ♦ ЛЮДЗІ ♦ ФАКТЫ ♦ ПАДЗЕІ ♦ ЛЮДЗІ ♦ ФАКТЫ ♦ ПАДЗЕІ ♦ ЛЮДЗІ ♦ ФАКТЫ ♦ ПАДЗЕІ ♦ ЛЮДЗІ ♦

УБАЧЫЦЬ І ЗРАЗУМЕЦЬ

З-за акіяна, з далёкай Канады прыехалі яны пакланіцца роднай зямлі. Прыехалі, каб пахадзіць па дарогах Бацькаўшчыны, падыхаць яе паветрам, прыслухацца да пульса яе жыцця. Убачыць сваімі ўласнымі вачыма, як з попелу ўваскрэс наш край і як на папалішчах выраслі новыя гарады і вёскі, зразумець жыццё сваіх сясцёр і братоў. Бо людзі, як і птушкі да сваіх гнёздаў, заўсёды імкнунца да тых мясцін, дзе праходзіла іх дзяцінства і юнацтва, дзе жылі іх маці і бацькі.

Сустрэўшыся, мы яшчэ не паспелі разгаварыцца, а ўжо ў вачах кожнага відаць было пытанне: «Якая ты сягоння, Радзіма?» Госці прагна глядзелі на мінчан, на горад, на дрэвы і кветкі, якімі так багата беларуская сталіца. На ўсё навокал. А мне думалася: «Што адчувае чалавек, здалёку прыехаўшы ў родны край? Што дзеяцца ў яго душы і як ён успрымае ўбачанае і пачутае?»

Часта чуліся словы здзіўлення.

— Хароны ў вас горад. Дамы прыгожыя, — гаварыла Марыя Мацкевіч.

— А колькі ўсюды дрэў! — усклікаў Фёдар Дацкевіч. — І вуліцы шырокія, не такія, як у нас. Нашы — як вунь той тратуар.

Фёдар Грыцук, як і многія іншыя, адзначаў высокую культуру паводзін людзей. Ларыса Святошчык прымеціла, што сярод моладзі нідзе не відаць хіпі, а Мікалай Шыпулькін ніяк не мог зразумець, чаму ў горадзе так утульна і чыста.

Гэтыя пытанні мелі глыбокі сэнс. Таму што людзі прыехалі з другога свету, дзе ўсе бакі жыцця маюць іншыя, чым у нас, адзінкі вымярэння і дзе праўду аб Савецкай краіне знойдзеш не ў кожнай газеце.

Запомніўся на першы погляд нязначны, але характэрны выпадак у калгасе імя Кірава на Случчыне. Аўтобус паволі каціўся па вясковай вуліцы. Раптам жанчыны ўсклікнулі:

— Гляньце: мак цвіце!
Здзіўленне было такім, нібыта перад імі ўспыхнула папараць-кветка або распусцілася палыма сярод сасновых дрэў. Я спытаў:

— Што вас так здзівіла?
— У нас у Канадзе мак забаронены. Паліцэйскія знойдуць хоць адно каліва — адразу вырвуць.

— Навошта?
— З маку атрымліваюць наркатыкі.
Вось яно што! У нас сеюць мак для таго, каб мець прыгожыя кветкі і смачныя буткі, а за акіянам — каб рабіць атруту. Мы ведаем пра опіум толькі з газет, а ў Канадзе, ды і не толькі ў ёй адной, ужыванне наркатыкаў стала вострай нацыянальнай праблемай.

Вось вам і мак.
Гэтак жа і з многім іншым: у нас адно — у іх другое, тут так — там зусім інакш.

Хоць бы і тыя дрэвы. Мы пасаджваем ліпавыя алеі, бо любім зялёнае ўбранства вуліц, а наш гарадскі Савет клапаціцца аб чысціні паветра...

— А ў нас могуць ссекчы дрэва, каб яно не засланяла

ракліма, — гаворыць Рыгор Гронскі.

Мы пракладаем шырокія вуліцы, бо не можам пагадзіцца з цеснатой...

— І мы любім прастор, да таго ж у нас больш, чым у вас, аўтамабільў, — дадае Мікалай Мацкевіч. — Аднак нашым гараджанам перашкаджае высокі кошт зямлі.

Усё не так. Усё не лёгка параўнаць. І таму госці пільна прыглядаюцца да ўсяго, намагаюцца зразумець, разабрацца.

На Мінскім гадзінніковым заводзе памочнік дырэктара Аляксандр Пухлік расказвае гісторыю прадпрыемства, паказвае прадукцыю, гаворыць, што летась завод выпусціў 2 мільёны 350 тысяч гадзіннікаў, з іх каля 500 тысяч адпраўлена на экспарт, у тым ліку і ў Канаду. Гэта не выклікае асаблівай цікавасці. Цікавіць другое — ціна гадзіннікаў, тэрмін гарантыі. Адразу робяцца параўнанні. Выходзіць, што беларускія гадзіннікі не горшыя, дзешавейшыя і тэрмін гарантыі маюць большы, чым у Канадзе. Аднак і гадзіннікі — не галоўнае. Вельмі хочацца пачуць, як жывуць рабочыя заводы. Спылюцца пытанні:

— Калі рабочы можа пайсці ў водпуск?

— Ці працуюць жанчыны ў начную змену?

— Якія тут заробкі?

— Ці высокая квартплата?

Вывады з адказаў напрошваюцца самі. Рабочы чалавек акружаны клопатамі дзяржавы. Заробкі добрыя, квартплата зусім нізкая, беспрацоўя няма, старасць забеспечана. І раптам пытанне не па тэме:

— Вось скажыце, растлумачце мне, — звяртаецца Марыя Фамук, — чаму ў вас такі танны праезд у гарадскім транспарце. Не магу ніяк зразумець. У вас чатыры капейкі, а ў нас з канца ў ка-

нец Таронта — амаль долар. Тут штоосьці не так. За транспарт, відаць, дзяржава даплачвае?

Як тут растлумачыць? Аляксандр Пухлік гаворыць, што так ужо ў нас — чатыры капейкі ды і ўсё, і не інакш, а нахонт дзяржаўнай даплаты, то яна не патрэбна, бо грамадскі транспарт рэнтабельны. А калі заглянуць глыбей у сутнасць справы, то трэба сказаць, што сацыялістычнае прадпрыемства, у адрозненне ад прыватнага ўласніка, не ставіць сваёй мэтай нажыву, як мага большы прыбытак, а толькі задавальненне патрэб людзей.

Усё па рознаму, усё не так. Там — долар, тут — чалавек. Там долар абяцоньваецца, цэны растуць, а патрэбнасці чалавека ніяк не змяняюцца. Напомніўшы аб гэтым, Васіль Зеляняк дадае:

— Савецкія людзі жывуць з году ў год лепш і багацей. Апраўты ўсе добра, усе бадзёрыя. У шэсцьдзсят шостым годзе я гасціў у сваёй радзі ў Пружанскім раёне. Тады ў вёсцы Бузуны былі тры тэлевізары. А цяпер дваццаць шэсць.

Лепш за самыя пераканаўчыя словы гэта было відаць у калгасе імя Кірава. Мы заходзілі ў кватэры калгаснікаў, якім можа пазаўздросціць любы гарадскі жыхар, наведалі школу, дзіцячыя яслі, кансервавую фабрыку, кармацэх і ўсюды бачылі сведчанні трываласці калгаснай эканомікі, заможнасці, высокай культуры.

Фёдар Грыцук, аглядаючы кватэру ў прыгожым двухпавярховым доме, жартаваў:

— Можа тут жывуць не калгаснікі, а начальнікі?

Гаспадар кватэры Анатоль Цяцёрнік усміхнуўся:

— Што вы! Які я начальнік. Я — трактарыст.

Жарт жартам, а недавер'е ў зарубежных гасцей узні-

кае, таму што на Захадзе антысавецкая прапаганда сцвярджае, быццам калгаснікі галадаюць, жывуць у галечы, падаюць непасільныя падаткі, а працуюць прымусова.

— Аднойчы, — расказваў старшыня калгаса Сяргей Лямешчанка, — да нас прыехалі амерыканцы. І трапілі на выступленне калгаснага хору. А хор добры, спевакі галасістыя. Паслухалі яны і гавораць: «Хор, відаць, не ваш. Вы яго, мусіць, прывезлі з горада, каб нас падмануць». Мы адказваем, што ўсе спевакі тутэйшыя, з нашых вёсак. Не вераць і ўсё. Потым пайшлі на ферму і ўбачылі там даярак, якія нядаўна сталі на сцэне. Паверылі: «О'кей! Падману няма. Хор ваш».

А нашы сябры пыталі:
— Мы чулі, што маладых людзей не пускаюць з калгаса ў горад. Ці праўда гэта?

Старшыня адказаў, што кожны можа выехаць з калгаса, куды захоча. Дапытваліся далей:

— У Канадзе гаварылі, што калгаснікі здаюць дзяржаве прадукцыю з прысудзімых участкаў. Скажыце, як на самай справе?

— Выдумка гэта, — адказаў старшыня. — Калгаснік можа мець карову, цяліцу, свіней, хатнюю птушку, пчаліныя вуллі, сад, ён вырошчвае на сваім участку бульбу і гародніну і не плаціць ніякага падатку. Толькі невялікую грашовую суму за зямлю.

А можа хто-небудзь старшыні не паверыў? Калгасніца, сустрэтая ў дзіцячых яслях, на пытанне аб прысудзімых участках дала такі самы адказ, што і старшыня.

О'кей! Падману няма. Кожны цяпер ведае, дзе хлусня, а дзе праўда. Мы ж не крыўдзімся на самыя настой-

НА ЗДЫМКАХ:

Сустрэча каля гасцініцы «Юбілейная». Прывітанні, пацалункі, усмешкі.

Госці выходзяць з Дома-музея і з'езду РСДРП.

Пасля паездкі на Дзіцячай чыгунцы.

лівыя, самыя вострыя пытанні. Мы гатовы растлумачыць усё, каб госці з другога свету адрознілі праўду ад падману, як адрозніваюць чыстае зерне ад непатрэбнага смецця. Пытайцеся, сябры! Глядзіце, слухайце і думайце. Тыя горы хлусні, якія нагадваюць антысавецкая прапаганда, распадоўваюцца ўнічэнт, сутыкнуўшыся з рэальнымі фактамі жыцця.

Землякі многае зразумелі. Яны хваліліся, радаваліся нашым поспехам, выказвалі любоў да Радзімы. І кожны — Рыгор Гронскі і Аляксандра Саўчыц, Мікалай Мацкевіч і Марыя Крывой, Елізавета Чыж і Фёдар Дацкевіч, Васіль Зеляняк і Мікалай Шыпулькін — жадаў міру і шчасця Беларусі. Словы гэтыя, словы сардэчныя і шчырыя, я чуў на вуліцах Мінска, у піянерскім лагеры, у калгасе — усюды, дзе пралягаў турысцкі маршрут.

— Быў бы вам вечны мір. Толькі б не было вайны, — гаварылі мужчыны і жанчыны, стрымліваючы слёзы, калі стаялі ў музеі ля урны з касцамі спаленых фашыстамі беларускіх мужчын, жанчын і дзяцей.

«Каб гэта больш ніколі не паўтарылася», — думаў кожны, моўчкі стаячы ля брацкай магілы ў Хатыні, калі на яе быў ускладзены вянок з жывых кветак.

У Хатыні званілі званы. Усе трыццаць сем суайчыніцаў аглядалі велічны помнік пакутніцтву беларускага народа. Не адзін з іх успамінаў, што ў барацьбе з фашызмам загінулі і яго родныя, як загінулі на Брэстчыне жонка і дачка Уладзіміра Хільчука. Побач з намі ішлі школьнікі, мужчыны і жанчыны, арабы з Сірыі. Раптам хтосьці выказаў тое, што думаў, услях:

— Тое самае цяпер робіцца ў В'етнаме.

— І на Бліжнім Усходзе, адкуль гэтыя арабы.

...А вечарам мы развітваліся.

Рыгор Гронскі дзякаваў за цёплую сустрэчу і адзначаў, што яна застанецца ў памяці назаўсёды. Мікалай Мацкевіч заклікаў мацаваць дружбу з Савецкай краінай. Уладзімір Хільчук гаварыў, што ён убачыў жыццёрадасных людзей, якія маюць перад сабой светлае будучае, і жадаў шчасця і працвітання Радзіме... І кожны, хто б ні ўставаў сказаць некалькі шчырых слоў, жадаў Радзіме міру і добра.

Гасцей кранулі вершы беларускай паэзэсы Еўдакіі Лось, задумшэўныя песні Юрыя Смірнова, усхваляваныя словы аб павазе і любові да Радзімы Івана Шарынскага, які многа год пражыў у Канадзе і назаўсёды вярнуўся на Беларусь.

Вялікая наша Радзіма, а шэсць дзён — кароткі тэрмін. Мала ўбачылі нашы госці, ды многае зразумелі. Яны пакінулі тут свае сэрцы, а павезлі любоў да роднай зямлі. І таму кожны на развітанне гаварыў ім:

— Вам таксама міру і шчасця, дарагія сябры! Прывітаем да нас зноў.

Ул. БЯГУН.

«БАЧУ, ДОКТАР!»

Шпіталь «Мэйфлаўэр» у Нью-Йорку ведае ўся Амерыка: тут людзям, якія страцілі магчымасць бачыць свет, вяртаюць зрок. Ужо некалькі год саветскія і амерыканскія спецыялісты супрацоўнічаюць у галіне лячэння хвароб вачэй. У гэтай клініцы правёў некалькі аперацый савецкі прафесар С. Фёдарай.

...Я ў клініцы «Мэйфлаўэр» знаёмлюся з амерыканкай Джэйн Энгел. Дзесяць год назад у яе перастала бачыць адно вока, стан другога пагаршаўся. Штучны крышталік канструкцыі Фёдаравы вярнуў амерыканцы зрок.

Эн Дзілаберці — 58 год. Яе таксама апераваў С. Фёдарай. Яна цяпер бачыць святло. Гутарачы з амерыканскім прафесарам Гейлінам, я напрасіў яго даць ацэнку савецкаму метадзе лячэння — увядзенню штучнага крышталіка «Савецкія крышталікі намянога пераўтвараюць па якасці нашы», — сказаў прафесар.

Ю. ШАПАНІКАЎ.

ПІШУЦЬ ЗЕМЛЯКІ

Суайчыннікі ў Кліўлендзе ўрачыста адзначылі 100-годдзе з дня нараджэння Ул. І. Леніна. З мая адбыўся сход, дзе быў прачытаны даклад аб жыцці і дзейнасці вялікага правадыра пралетарыяту, а затым дэманстраваўся фільм, прысвечаны Леніну. Таксама быў паказаны кінафільм «Беларусь спявае».

З радасцю і са слязьмі на вачах глядзелі мы, як на экране пелі і танцавалі беларускія хлопцы і дзяўчаты. Ва ўспамінах людзей, якія пакінулі сваю Радзіму больш за паўстагоддзя назад, яна засталася беднай і галоднай. А цяпер усе землякі ганарацца дасягненнямі Савецкага Саюза.

Мне пашчаслівілася сваімі вачыма убачыць, якім стала жыццё на маёй роднай старонцы. Рэгулярна атрымліваю пісьмы ад сваякоў з Піншчыны. Яны пішуць, што жыццё з кожным днём паляпшаецца. Гэтыя пісьмы я чытаю тым, хто яшчэ верыць байкам, што распаўсюджваюць тут аб савецкім народзе.

Дзякую вам за газеты і кнігі. Сам чытаю іх з вялікай цікавасцю і перадаю землякам.

Ад імя членаў клуба віншую вас, дарагія суайчыннікі, з паспяховым завяршэннем палёту «Саюза-9». Жадаем касманавтам нашай Радзімы далейшых вялікіх поспехаў.

А. ДАРАФЕЕУ.

ЗША.

●

Дарагія землякі! Вялікай радасцю для мяне быў прыезд у Чыкага пляменніка Антона з вёскі Клешынікі. Вось што пісаў ён мне па вяртанні на Радзіму: «Мяне вельмі цёпла сустрэлі аднавяскоўцы, у хаце сабралася многа народу, усе распывалі пра Вас, дарагі дзядуля, пра маё падарожжа. Потым я дзяліўся ўражаннямі з сябрамі-студэнтамі ў Гродна і з маімі настаўнікамі. У Амерыцы я бачыў шмат цікавага, але, вярнуўшыся, яшчэ раз зразумеў, што нішто не замяніла б мне родных лугоў, лясоў, палёў, блізкіх людзей. Занадта глыбока ў сэрцы ўсё, што звязана з маёй Радзімай».

Усе тут палюбілі майго пляменніка за слушныя размовы, за добрыя манеры і ветлівасць да людзей, якога б звання яны ні былі. Амерыканцы казалі: «Глядзіце, як там выходзяць і адукауюць моладзь!»

З найвялікшымі пажаданнямі да вас усіх.

Іван ТАРАСЕВІЧ,
свяшчэннік.

ЗША.

ОДИН ДЕНЬ В КРЫЖОВКЕ

Солнце позолотило вершины стройных сосен, проснулся и весело защебетал, запел, зачирикал разноголосый птичий хор. В лагере пока еще тихо. Но вот стрелки часов останавливаются на восьми, и лес оглашается заливающимися звуками пионерского горна.

Горн разбудил ребят, и они веселой гурьбой высыпали из домиков на зарядку. С утренней линейки и подъема флага начинается в лагере день.

В столовую ребята входят, весело переговариваясь, и уже через неделю после начала смены стало трудно отличить финнов, голландцев, французов от белорусских пионеров. Сегодня в столовой дежурят Сергей Тамаё и Лассе Ниэминен. Эти мальчики всегда вместе и, несмотря на то, что один приехал из Франции, а другой из Финляндии, отлично понимают друг друга. Общим для них стал русский язык. Дежурные строгие и заботливые, придиричиво проверяют чистоту рук у всех, кто входит в столовую, стараются спросить у каждого, не нужна ли добавка.

На снимке 1 вы видите наших гостей за обедом.

...На площадке, где вечерами ребята собираются поиграть и потанцевать, висит газета «Гайдаровец». В красивой рамке поздравление с днем рождения Нине Камо и Коле Броуверу. Ребята, пионервожатые, воспитатели желают им хорошего отдыха, здоровья, счастья и успехов. Именинники получили много подарков от товарищей и были тронуты их вниманием и заботой.

Здесь же, рядом с газетой, каждое утро вывешивается план, и дети знают, что ожидает их на протяжении дня. Интересных дел столько, что трудно перечислить.

«Что вы знаете о столицах мира?» — на такую тему в теневой беседке проводится беседа со старшими ребятами. Мальчики и девочки рассказывают о Париже, Хельсинки, Амстердаме, Москве, где многие из них бывали с родителями. И хоть это немножко не по теме, Алиса Дю-

пон вспоминает Ленинград и не может не говорить о нем. В этом городе она бывала не раз, там живут ее бабушка, дядя, оттуда родом мама. О маме Алиса вспоминает с особенной нежностью. В годы войны она была партизанкой и воевала с фашистами в лесах под Ленинградом. Гитлеровцы арестовали ее и, как и тысячи советских девушек, отправили в неволю. Любовь к Родине, к родному языку женщина сумела передать своим детям.

Из клуба доносится музыка — там репетиция. В воскресенье придут родители, пионеры из соседнего лагеря, им покажут монтаж «Дети разных народов, мы мечтой о мире живем». Гости из-за рубежа — самые активные участники.

Лиза Босенко с подругой, взяв кружки, отправляется за ягодами (снимок 2). В этом году их очень много — и красных, и черных. Далеко и ходить за ними не надо — стоит только выйти за ворота. Отряды даже соревнуются — кто больше принесет к обеду ягод.

В лагере всегда всем весело, каждый находит себе занятие по душе. В пионерской комнате есть все для тех, кто любит строить, выпиливать, конструировать, мастерить. Рани Линдгвист не налюбуется на свою модель (снимок 3). С самого начала отдыха любимцем детей стал забавный рыжий котенок (снимок 4). Оути Саари незаменима, когда нужно выпустить отрядную газету «Гренада» (снимок 5). Девочка хорошо рисует, и это занятие доставляет ей удовольствие. Ира Камо любит читать. Среди прочитанных книг — Чехов, Достоевский, несколько произведений советских писателей.

После обеда лагерь затихает, а через несколько часов снова оглашается звонкими ребятами голосами.

— Мы едем, наконец, купаться, — радуется Лена Маркова.

Финны очень любят воду и

готовы купаться каждый день, в любую погоду. На Минском море сейчас идут ремонтные работы, и автобусом ребята едут на водохранилище в Волчковицы (снимок 6).

Перед ужином вся дружина играет в веселую пионерскую игру «Спортландию». Атракционы очень разнообразны, и каждый вызывает взрыв смеха, бурю восторгов. Победители получают призы.

Вечером в клубе идет кинофильм «Педагогическая поэма». Гости смотрят на экран, не отрываясь. Их волнует судьба мальчиков и девочек, обездоленных войной, разрухой, измученных голодом. Но уже в первые годы Советской власти страна заботилась о детях, делала все для того, чтобы они росли счастливыми.

Давно село за лес солнце, погас в окнах свет. Кончился еще один день пребывания детей наших соотечественников на белорусской земле. Скоро они разъедутся по домам. Как часто дома будут вспоминать они о своем пионерском лете.

Д. ЧЕРКАСОВА.

КУПАЛАЎСКІЯ ЛЯЎКІ

У адным са сваіх вершаў, прысвечаных Янку Купалу, я ад усяго сэрца сказаў пра народнага песняра так:

**Ён быў мне першай літарай
У першым буквары,
І першаю вясной
Сярод палёў гарыстых,
І першай кветкаю
Цудоўнае пары,
Сцяжынкай першаю
І шляхам прамяністым.**

Не толькі я, але і ўсе маладыя беларускія паэты і пісьменнікі дваццаціх гадоў адчувалі бацькоўскую ласку аднаго з найвялікшых песняроў. Ён уважліва сачыў за ростам маладнякоўскай руні, не рэзкай крытыкай, а сардэчным жартам умеў падкрэсліць слабае, без прыкрай саладкавасці і пахвальбы мог адзначыць усё лепшае і патрэбнае. Не на шумных літаратурных вечарах і сходах, а ў прыватных гутарках у гарадскім парку на лавачцы, у сябе дома за бяседным сталом, у Доме пісьменніка на канане любіў ён пасядзець з маладым аўтарам, акрыліць яго творчай надзеяй, пагаварыць пра гісторыю і сучасны стан нашай літаратуры. Янка Купала быў непадкупны ў сваёй прастве і шчырасці, ненавідзеў падхалімаў і прыстасаванцаў, графманаў і лаўцоў звонкай і пустой славы. Выступленні Янкі Купалы былі вельмі кароткімі, але глыбока прадуманымі.

Я раблю гэтыя вызначэнні не на аснове прачытанага, не на аснове чужых успамінаў і ўражанняў.

Пачынаючы з 1925 года я не раз сустракаўся з Янкам Купалам, бачыў яго на ўрачыстых сходах і пасяджэннях, на літаратурных вечарах, сустракаўся з ім у рэдакцыях газет і часопісаў, бываў у яго гасцінным доміку і на дачы ў Ляўках на Аршаншчыне.

Назва «Ляўкі» ў 30-я гады была вядома ўжо не толькі літаратарам, вучням і студэнтам, а і шырокаму колу рабочых і калгаснікаў. Побач з датаю напісання вершаў стаяла назва гэтай вёскі пад вершамі «Сыны», «Сонцу», «Беларусі арднаснаснай», «Госці», «Вечарынка», «Алеся», «Хлопчык і дэцнык» і многімі іншымі. Што натхняла паэта ў Ляўках, што вабіла ў даволі глухі куток? Хіба ж пад Мінскам не знайшлося б утульнай і спакойнай мясціны? Мне думаецца, што паэту хацелася якраз не схавання ў глуш ад шырокага свету, а зліцця з ім, быць звязаным з рабочымі і калгаснікамі, з тымі людзьмі, для якіх ён тварыў свае цудоўныя песні, з тымі людзьмі, якія патрэбны былі яму, як хлеб і паветра.

Ніколі не забыць мне, як я прыехаў у Ляўкі восенню 1935 года. Паэт жыў у доме лесніка Шыманскага, і мяне здзівіла сціпласць невялічкага пакойчыка пісьменніка, у якім ледзь размяшчаліся ложка, стол, два простых крэслы, шафа з палічкамі для кніг і баковачкай для вопраткі.

А шостаі гадзіне раніцы Купала падняўся, запаліў газавую лямпу, узяў ручнік, накінуў на плечы паліто і пайшоў на Дняпро ўмывацца. Мне таксама ўжо не спалася. Спусціўся і я з высокага берага на кладку. Купала ўсмінуўся:

— Не даю я сваім гасцям спакою. Трэба ж было спаць...

І калі мы былі ўжо ў доме, Янка Купала цішком, каб не разбудзіць іншых гасцей, прапанаваў мне прагуляцца разам з ім па лесе. Ішлі вузкаю дарогаю з глыбокімі калінамі, пасля звярнулі на лясную сцежку і неўзабаве ўбачылі могілкі, густа зарослыя соснамі і хмызняком. Зусім тут не было драўляных

крыжоў, але ўзвышаліся высокія капцы-магілы. Побач з імі стаялі, а дзе-нідзе ляжалі дарагія мармуровыя помнікі і ўзвышаліся каменныя глыбы з надпісамі, заслоненыя палюво мохам, засыпаныя лістогаю і шыгольнікам.

— Звярні ўвагу на даты, — сказаў мне Янка Купала.

У большасці помнікі датаваліся 1812 годам. Купала нагнуўся, адламаў сухі сучок і пачаў ім здаіраць мох са старога помніка.

— Хто не таптаў нашу зямлю, — гаварыў, не адрываючыся ад сваёй працы, Купала. — Тут у 1812 годзе адступаў са сваімі войскамі французскі маршал Нэй. Як відаць, ён нямала загубіў людзей. Аб гэтым, як бачыш, сведчаць гэтыя могілкі.

Пасля онедання мы з Янкам Купалам рухнулі ў заштатны гарадок Копысь, які ляжаў кіламетраў на тры па поўдзень ад леснічоўкі. Пабывалі на кафельным заводзе, аглядзелі музей, дзе былі сабраны ўзоры керамічных вырабаў, выслухалі скаргі рабочых.

Народны паэт, член Цэнтральнага Выканаўчага Камітэта Саюза ССР і член урада БССР, запісаў скаргі рабочых у свой бланкет, а пасля даручыў мне як газетчыку далажыць пра іх рэдактару газеты і паркамату, якому быў падпарадкаваны завод.

На другую раніцу, а было гэта ў гадзіне чацвёртай-пятай, зноў успыхнула лямпа на сталым паэце. Янка Купала сядзеў з алоўкам над лістом паперы. Яго вочы гарэлі агнём натхнення. Я адчуў, як пачало шпарчэй біцца маё сэрца.

Ледзь не тыдзень гасцяваў я ў Ляўках. Минула шмат гадоў з таго часу, а я, здаецца, вось і цяпер бачу яго — добрага, простага, шчырага, вялікага і непаўторнага паэта.

Станіслаў ШУШКЕВІЧ,
пісьменнік.

Засядзі малагодна ў Магілёўскай абласной бібліятэцы імя Янкі Купалы. Штодзень яе залы наведвае больш за 1000 чалавек. На ЗДЫМКУ: студэнтка Магілёўскага музычнага вучылішча Аляксандра СВІШЧОВА ў аддзеле мастацтваў.

РУНІ—ЗЕЛЯНЕЦЬ

Спачатку — трохі гісторыі для напаміну пра няспынацы працэсу амаладжэння нашай паэзіі. Падлесак расце ў засе- ных старых дрэў, падпірае іх, каб з часам замяніць. Так у лесе, так і ў літаратуры.

У 1958 годзе ва ўніверсітэцкім выдавецтве выйшаў даволі ладны паэтычны зборнік «Падарунак». На першую сур'езную сустрэчу з чытачамі ішлі тады яшчэ зусім маладыя Рыгор Барадулін, Сымон Блатун, Генадзь Бураўкін, Анатоль Вярцінскі, Васіль Зуёнак, Генадзь Кляўко, Уладзіслаў Нядзведскі, Юрась Свірка... Было шмат гаворак пра тое, ці варта выдаваць зборнік. Кніжка калектыўная, і ці не згубяцца ў ёй хлопцы?..

Не згубіліся. Тое, што прабі- валася квольым парасткам, што намачалася ці толькі яшчэ мела намеціцца, з гадамі прабі- лася, вырасла, узмужнела. За- раз нельга ўявіць беларускую літаратуру без гэтых паэтыч- ных імён...

Пасля «Падарунка» былі дру- гія калектыўныя кніжкі — «Уз- лёт» (1965), «Натхненне» (1967). У гэтых кніжках спрабавалі свае сілы Мікола Малаўка, Хве- дар Чэрня, Леанід Дайнека, Мар'ян Дукса, Юрка Голуб, Ка- зімір Камейша, Алесь Разанаў, Жэня Янішчыц. Пазней усе яны выдалі свае «індывідуальныя» зборнікі і зрабілі сур'езныя за- яўкі на пашырэнне тэматычных і эмацыянальных кругоў нашай паэзіі і на сваё прачытанне ўжо вядомых тэм.

Зараз выдавецтва «Беларусь» здало ў набор новы калектыў- ны зборнік «Рунь». Ёсць свае паэзія ўжо ў самой назве, ёсць свой падтэкст, у якім — надзеі і пажаданні. Добрая рунь абя- цае добры ўраджай.

У зборніку шэсць аўтараў — Міхась Губернатар, Сяргей Законнікаў, Анатоль Казловіч, Пятро Сушко, Міхась Шаховіч, Леанід Якубовіч. Кожны з іх прадстаўлены добрым дзесят- кам вершаў.

Вельмі сумна і горка ведаць, што аднаго з аўтараў, Леаніда Якубовіча, ужо няма сярод жы- вых, — трагічны выпадак абар- ваў яго жыццё. Ён быў шахцё- рам, у яго былі неспакойныя рукі, неспакойнае сэрца, ён шу- каў неспакойныя словы. Трош- кі змяняе горчы стравы ра- зуменне, што вершы яго заста- ліся жыць, што ў іх чуюцца пульс жыцця і дыханне са- праўднай паэзіі.

**Жыву надзеяй,
што прыносяць сны мне,
Якім да рання радаваць і
грэць...**

**Так птушка, стрэлам
спыненая, — стыне
А крылы ўсё трапечаць:
узляцець!**

Так пісаў паэт у майскай кніжцы «Малодосці». Якія харошыя і страшныя (па свайму трагічнаму супадзенню) сло- вы!

Першае, на што адразу звяр- таеш увагу, прачытаўшы «Рунь», — гэта тое, што ў па- этаў яе вельмі шмат агульна- га, — пачынаючы ад тэматы- кі (яна ў многім паўтараецца, перакрываецеца, наслой-

ваецца) і канчаючы адпраўнымі пунктам, які з'яўляецца адна- часова і першым творчым ім- пульсам і творчым генера- рам. Гэты адпраўны пункт Радзіма і Чалавек з яго паста- янным імкненнем да добра- шчасця. І калі тэматычная ра- раклічка гаворыць аб пэўна- аднатыпнасці падыходу дзі- жыццёвага матэрыялу, то ад- праўны пункт гаворыць аб яе- ным разуменні галоўных зада- паэзіі.

Тэма Радзімы, любові да яе, непакою за яе сёння і заўтра- галоўная ў зборніку, і лепшыя словы, прысвечаныя ёй, — гэта- добры спляў пачуцця з дум- кай.

**Мне б толькі быць з табой,
Ну хоць бы верасам,
Расінкай, што пад промнямі
дрыжыць...**

**Ты пражывеш і без мяне,
Як я ведаюць,**

**А мне ніколі без цябе
не жыць...**

[С. Законнікаў].

Шмат вершаў зборніка пры- свечана подзвігу савецкага на- рода ў Вялікай Айчыннай вай- не. У гэтай не будзённай увазе да гераічнага мінулага нашай Радзімы адчуваецца сувязь па- пакаленняў, крыніцы нашага ге- раізму. Ніхто з аўтараў «Руні» б не ўдзельнічаў у вайне, але ўсе яны жывуць пад уплывам ге- раічных і трагічных 1941—1945 гадоў. Яны самі, іх лёс, іх жы- ццё неаддзелены ад лёсу Бела- русі, ад лёсу бацькоў, братоў і сваіх. Іх лёс — працяг лёсу Ра- дзімы. Паэты «Руні» разумеюць гэта, разумеюць сваю адка- насць перад жыццём і не бяя- ца гаварыць пра гэта сурова і прама.

Пакуль жыве чалавек, будзе яго любоў і пашана да роднай маці — яна дала яму жыццё і права на роднае слова, да зям- лі, на якой ён узрос і жыў, вечна будзе каханне і імкнен- не да добра. І не выпадкова, што шмат радкоў паэты пры- свячаюць гэтым вечным тэ- мам, радкоў цёплых, прачу- лых, лірычных.

Калі закружыць гаворку, то трэба яшчэ сказаць, што ў «Ру- ні» нечакана ўжыліся і быц- цам дапаўняюць адно другое і сухаватая звонкасць Губерна- тарава, і расхрыстаная стра- насць Законнікава, і залішні спакой Казловіча, і цяга да эпічнасці ў Сушко, і газетная апераўтынасць Шаховіча, і по- шукі простага і мудрага ў Яку- бовіча.

Пад канец можна было б знайсці месца для традыцый- нага «але». Можна было б пры- весці прыклады (а іх, на жаль, хапае) недакладнасці, прыбліз- насці слова, сказаць пра ім- кненне шукаць глыбіню на мел- кіх месцах... Гэтымі недахопамі ў той ці іншай ступені грашаць усе аўтары «Руні». Але не гэта галоўнае. Галоўнае — той буй- ны напор і настойлівасць, з які- мі маладыя паэты ідуць у па- эзію, імкнуча зразумець свой час і паказаць яго ў творах. Нарэшце, галоўнае — гэта шчы- расць думкі і нявыдуманасць пачуцця. А яны — яшчэ адна вызначальная рыса «Руні».

А. КУДРАВЕЦ.

ХРОНІКА КУЛЬТУРНАГА ЖЫЦЦЯ

Кожны раз, як на сцэну выходзяць танцоры народнага ансамбля трактаразаводцаў «Лявоніха», у зале гучаць гарачыя воплескі. Палюбі- ліся глядачам вясёлыя, тэмпераментныя, поўныя іскрыстай маладосці жамчужны народнай ха- рэаграфіі «Лявоніха», «Юрчыка», «Бульба». Народны ансамбль выконвае іх з сапраўдным бляскам, вялікай любоўю, чуйна захоўваючы ў іх душу народнага танца.

У рэпертуары ансамбля — звыш 30 розных танцаў і кампазіцый.

Зараз «Лявоніха» рыхтуе новую сюіту «Мы — беларусы», у якую ўвойдуць кампазіцыі «Пес- ня аб Буравесніку», «Зварот» і «Лазэрная леген- да». Фрагменты з гэтых кампазіцый былі пака- заны на юбілейным канцэрце, прысвечаным 20-годдзю ансамбля.

«Лявоніха» з поспехам выступала ў Маскве, Волгаградзе і іншых гарадах Расійскай Фе- дэрацыі. Яна часта выязджае з канцэртамі ў беларускія гарады, выступае перад працаўні- камі сельскай гаспадаркі. Цікавымі і незабыў- нымі былі сустрэчы з польскімі глядачамі ў Варшаве, Плонку і іншых гарадах ПНР.

Упершыню прагучала ў эфіры песня Ігара Лучанка «Мар'іна Горка» на словы паэта Мі- калая Алтухова. Кампазітар і паэт прысвяцілі яе мар'інагорскім героям-партызанам, якія за- гінулі ў гады Вялікай Айчыннай вайны.

У гэтыя ж дні атрымала пецёўку ў жыццё яшчэ адна песня Ігара Лучанка «Мы памяці бацькоў адданы», словы якой напісаў сама- дзейны паэт, выкладчык Баранавіцкай музыч- най школы Юрый Багданаў. Першымі выка- наўцамі песні сталі ўдзельнікі паходу па мес- цах баявой славы савецкага народа на Брэст- чыне.

Адкрылася персанальная выстаўка твораў беларускага жывапісца М. Беляніцкага ў Дзяржаўным мастацкім музеі БССР.

На выстаўцы экспанавана звыш 130 работ мастака, які адзначае свой шасцідзесяцігадовы юбілей. Сярод палотнаў — «Першы арышт Яку- ба Коласа», «Паўстанне сялян у 1905 годзе», «Размініраванне пасля вайны» і іншыя.

З поспехам прайшлі выступленні артыстаў Дзяржаўнага тэатра лялек БССР у горадзе беларускіх шахцёраў — Салігорску. За два дні яны паказалі юным салігорцам пяць спектак- ляў.

Наш здымак зроблен у Бабруйскім ма- стацкім вучылішчы. Студэнткі Валяціна АДАРЦЭВІЧ і Уладзімір ТАКАРЭЗСКИ на занятках па малюнку.

Фота М. АМЕЛЬЧАНКІ.

ПРИБЫВШИЕ на мероприятия помощник мистра господин Кай, обер-лейтенант ельд, начальник по Покровский, началь-коенно-следственного от-Працюк, председатель ого трибунала Самсо-юлицан долго не риско-подняться в управу—идоре висело объявле-у, кто еще хочет на тот Поможем!»

Постоянный страх пенеминуемой расплатой вил его увеличить охра-равы. И гитлеровцы, пе-антные непрекращающид-убийствами, партизан-и палетами, охотно по-и Каминскому вербо-его «отряд» всякий

д, это рассказал мне ак-Кислицын, занимавший-идае Каминского долж-«руководителя ансам-еси и пляска народной-и». Из скромности Ки-и уполчал, что он «по-естительству» являлся-ом военного трибунала-ады. Пока бригада стоя-Локоте, трибунал засе-почти каждую ночь пр-тюрье, переполненной-унистами, комсомольца-советскими работ-ми, не пожелавшими-оединиться к «освободи-ному движению». Приго-выносили один для всех-ертная казнь через по-ение.

особенно старался Григо-Працюк, житель деревни-ино, сидевший до войны-орме за многочисленные-ки. Каминский назначил-о бандита начальником-но-следственного отдела.-цюк убивал многих толь-потому, что его жене На-е и ее сестре Пелагее-илось что-нибудь из ве-этих людей. Самого Пра-а я не видел, пока я-в Гейдерберке, он нахо-лся в отъезде. Но Пела-толетую жирную бабу с-ном фиолетовым пятном-правой щеке, с маленьки-запавшими глазками, я-ел, разговаривал с ней.е рассказали, что она под-тем носит широкий пояс,-итый золотыми вещами,-рабленными на Брянщине,-елоруссия и Польше,—по-ду, где проходила брига-Працюк жег дома, убивал,-нал людей.

За десять дней пребывания-ригаде я успел перегово-с многими солдатами и-щерами и составил ясное-едавление о том, как-агада попала в Германию.Ее путь, залитый кровью-огизан, коммунистов и ком-польцев, проходил через-пель, Волковск, Бело-ок, Петраков. Два батальо-бригады одно время нахо-лись в Варшаве. В конце-13 года немцы присвоили-минскому звание генерал-йора.

Отступая под натиском на-гнавшейся Советской Ар-и, бригада увозила с со-и семьи, имущество, скот,-ке кур—словом, была по-ка на древнюю орду. Тех,-не хотел уходить, убива-по первому доносу.

Полицай Иван Коршунов-агоне сказал жене:— Давай выйдем, останем-За мной вина перед на-ми небольшая... Я никого-расстреливал, не вешал,-ке на обыски не ходил.е, самое большое, дадут-е лет. Отсижу, зато оста-ся дома, в России.

Этот разговор поделушал-той полицай, Роман Ива-из Брасова, и доложил-юкурору Самсонову. Тот-порядился «сжечь измен-а живым». Заодно обли-бензином и сожгли на ко-е и жену Коршунова.

Тока шли по земле России-Белоруссии, грабили рус-и белорусов. Отнимали-т, который жителям уда-

дось спрятать от немцев, за-бирали хлеб, зерно, сено—все, что можно было отнять. Когда попали в Восточную Силезию, затем в Померанию, начали грабить немцев. Это не могло не вызвать недовольства. К тому же, видно, необходимость в Каминском отпала. Гиммлер, получив согласие Гитлера на формирование дивизии Власова, вызвал Каминского в Берлин. С ним поехали началь-ник штаба Шавыкин, переводчик Садовский и постоянный собутыльник Каминского врач Филипп Забора. Неподалеку от Познани эсэсовцы, выполняя приказ Гиммлера, остановили машину Каминского и расстреляли его вместе с его помощниками. Солдат и офицеров бригады перевезли в Гейдерберк, а семьям приказали «устраняться самостоятельно». Я видел жен Шавыкина, Садов-

ное ядро первой дивизии Власова. И я решил оставить в бригаде Рябова, предвзрительно поговорив об этом с Буняченко. А тот страшно обрадовался—как-никак Рябов был «свой», «порядочный», а не бандит из шайки Каминского...

Я уезжал из Гейдерберка вечером. Рябов проводил меня до станции.

Говорить было нечего, да и не хотелось произносить обычных слов. И он, и я понимали, сколько опасностей ждет его в бригаде, когда он начнет «подбирать кадры».

Обнялись.

— Ну, Семен, ни пуха, ни пера!

К черту, к черту...

ПРОПАВШИЙ БЕЗ ВЕСТИ

Как ни горько было Орлову сознавать, что смерть Киры в какой-то степени по-

крые платья прилипали к телам, босые ноги шлепали по цементному, сразу ставшему влажным полу. Женщины разговаривали громко, почти кричали. Староста скомандовала:

— Тихо! У нас гости!..

На Орлова смотрели десят-ки испуганных глаз, никто не ждал ничего хорошего от немецкого офицера. Но как только Алексей Иванович произнес несколько слов по-русски, женщины повернулись и отошли. В середине барака кто-то громко выругался:

— Приперся, холуй!

Староста подозвала худенькую девушку с огромными черными глазами.

— Галя, господин офицер интересуется Варькой Рябиной. Помнишь ее?

— Помню, — с готовностью ответила Галя. — Где она сейчас?

Арк. ВАСИЛЬЕВ

ского, жену адъютанта Каминского Канаеву, видел и жену Каминского Татьяну Шпачкову, бывшего сменного химика Локотовского спирто-водочного завода. Она рассказывала, что родилась в Брасове, где у нее много родственников. Под конец беседы заплакала, все жаловалась на немцев:

— Муж так старался, так старался, а они его, как собаку, застрелили... Чего я теперь с Генькой делать буду? Как жить? На какие шиши?

Писарь штаба Клавдия Грекова, присутствовавшая при этой беседе, ехидно сказала:

— Полно, Танька, жалиться... Потриси одежду, что-нибудь звякнет.

А когда зареванная Шпачкова ушла, Грекова объявила мне:

— У нее золота куда больше, чем у Наташки Працюк. Все хвасталась: «После победы будем с мужем каждый год ездить в Ниццу...» Вот и съездила. Обокрал ее кто-то, не иначе как Фаридка Канаев, он сволочь страшная, за серебряные сережки девочкам уши отрезал...

Я перечитал много «личных дел» солдат и офицеров бригады и с необычайной ясностью понял, ощутил, сколько еще оставалось в довоенное время на советской земле всякой нечисти, озлобленных остатков разгромленной революцией буржуазии. В бригаде были дети бывших торговцев, кулаков. Я нашел документы двух бывших предводителей дворянства; с юга, кажется из Молдавии, в бригаду приехал бывший купец Сомов; начальником «политического управления» стал «потомственный почетный дворянин» Павел Бакшанский, а до войны он был журналистом, писал в анкете «из служащих».

Трудно было среди этого угольного сброда «бывших» найти человека, который бы мог помочь мне.

Никого не нашел и Семен Рябов.

— Тут такая сволота собралась. Павел Михайлович, что лучше не рисковать. Продадут за бутылку шнапса...

Нельзя было оставлять бригаду без «обслуживания» — она превращалась в основ-

могла ему завоевать доверие власовцев, он принял это как должное, как завоевание, не было быть твердым до конца, всеми силами помогать Родине.

Центр требовал от него в Никандрова сведений о передвижении немецких дивизий с Западного фронта на Восточный. В последние дни приказали собирать все, что касается укреплений вокруг Берлина и в самой столице.

Выполнять это задание было невероятно трудно. Орлов нашел выход: немцы направили на оборонительные работы военнопленных и острабочих. Орлов умело воспользовался предоставленным ему правом беспрепятственного передвижения по Берлину до восьми часов вечера и возможностью посещения в «оперативных целях» бараки военнопленных и острабочих. Ему удалось узнать, что на Лейпцигерштрассе в подвалах универмага «Герта» оборудован склад фаустпатронов, потом он раздобыл сведения, что в парке Тиргартен, около зоологического сада, появились два новых бункера, под землей не меньше пяти этажей, и что в каждом бункере может разместиться до тысячи человек. В здании министрства труда на Зоорландштрассе Орлов обнаружил какой-то штаб — там полно было офицеров, много генералов...

Попавая в бараки военнопленных и острабочих, Орлов все время ощущал ненависть к власовцам. Особенно сильно Орлов почувствовал эту ненависть на заводе акционерного общества «Креционерного общества» «Креционерного общества» «Креционерного общества» Орлов узнал из ее документов.

Впервые в общежитие острабочих при «Крегере» Орлов попал в холодный ненастный день. Староста подвела Алексея Ивановича к нарам, находившимся недалеко от входа. В бараке было темно, в окно стучал дождь.

— Вот это было место Рябиной. — сказала староста. — Вы что, знакомый?

— Да, — подтвердил Орлов. Его охватила такая тоска, что он с трудом удержал слезы. «Здесь, здесь она мучилась, моя родная...»

Двери барака распахнулись, вбежали женщины. Мо-

— Умерла... Покончила жизнь самоубийством, — неожиданно вырвалось у Орлова.

— Неправда! — сердито сказала Галя. — Варя не могла этого сделать...

Галя выкрикнула:

— Товарищи!

Подбежали женщины. Девушка, размахивая мокрым платком, гневно заговорила:

— Вы помните Варю Рябинину? Этот хлюст говорит, что она покончила с собой... Убили! А потом придумали!

Алексей Иванович резко повернулся и направился к выходу; в него полетели грязные тряпки, жестяные кружки; глухо стукнул о дзерь кирпич...

Хорошо, что на другой день вернулся из Гейдерберка Никандров, и Орлов был с кем отвести душу. Никандров предложил сходить пообедать в «Медведь».

— Давно не были, пойдём, может, чего-нибудь новенькое услышим.

В ресторане навстречу им из-за столика поднялся командир второй дивизии, бывший комендант Харькова Зверев. Плотный, сутулый, с напомаженными до блеска черными жесткими волосами, он щелкнул каблуками и заплетавшимся языком сказал:

— Прощу к нашему шалашу... У майора Калугина сегодня высокопоставленный день... Тезоименитство... Прощу-с...

Орлов хотел было отказаться, но его опередил Никандров:

— С удовольствием, Григорий Александрович... Весьма рад...

Орлов понял, что другу важно поговорить со Зверевым, только что вернувшимся из Норвегии, куда он ездил вербовать советских военнопленных в свою часть.

Выпили за здоровье именинника, Зверев разболтался:

— Прибываю на остров Шторфозеен, и сразу в лагерь... Собираю подлецов и начинаю речь... Смотрю, морды воруют. Я им про новое мощное немецкое оружие, а они ухмыляются. Вызываю они ухмыляются. Вызываю полковника Макарова... Мы с ним когда-то вместе служили, Слушай, говорю, Иванли, Андрей, что это у вас тут происходит? А он мне: «Ничего не происходит, все идет

нормально, работаем, новые штюльни пробиваем и ждем...» Чего, спрашиваю, ждете? Он, гад, напрямик: «Как это чего? Ждем, когда немцам и вам вместе с ними будет полный капут!» Ну, я ему, понятно, в ухо и приказал...

— Что приказал? — спросил Орлов. — Расстрелять?

— Черта с два! Утопили... Утопили в отхожем месте...

Орлов понял, что он сейчас не выдержит, ударит Зверева по широкой пьяной роже или, еще хуже, всадит в него всю обойму «парабеллума». Он встал и, как можно спокойнее, извинился:

— Господа, я, кажется, забыл запереть машину...

Когда Орлов вернулся и весело сказал: «Слава богу, ничего не сперли!», Зверев уже совсем вошел в раж:

— Парень оказался жох... Неужели, говорит, ваше благородие, не соображаете, почему у них рожи веселые? Они московское радио слушают... Я на него: «Говори, где у них приемник? Не скажешь, голову оторву!» А он мне: «Мне, ваше благородие, голову очень жаль, поскольку, если вы ее у меня оторвете, новая не вырастет... А насчет приемника советую поговорить с лейтенантом Бульгиным из третьего барака. Сразу, конечно, он не скажет, а поднажмете — выложит...»

— Ну, и вы поднажали? — заинтересованно спросил Никандров. — Нашли приемник?

— Дураки из комендатуры поторопились... Забили насмерть...

Окоченительно захмелев, Зверев начал врать, как в Бергене в него влюбилась богатая норвежка.

— Она мне сразу: «Я без вас жить не могу... Если вы мне взаимностью не ответите, я жизни себя решу». Денег у нее — миллион! Вилла — три этажа, Яхта! Но рост, как у правофлангового, почти два метра! Ботиночки сорок шестого размера... Я ей и говорю...

Никандров понял, что от пьяного толтуни Зверева никакого толку больше не будет. Он поднялся:

— Извини, Григорий Александрович, но мы обязаны покинуть вас...

И кивнул Орлову: «Вставайте!»

Прощаясь, Никандров деловито спросил:

— Кого-нибудь привезли?

— Из Норвегии? Привез. Мало, но привез. Сорок два человека. Было сорок три, но один сбежал по дороге...

— Как его фамилия? — спросил Никандров.

Зверев, совершенно пьяный, уставился на него.

— Кого?

— Этого... Ну, кто сбежал...

— Зовут, как Дзержинского, — Феликс! А фамилия? Сейчас вспомню... Мартынов...

Когда Зверев назвал фамилию беглеца, Никандров побледнел. Орлов не придал этому значения.

— Где же он у тебя со-рвался? — спросил Никандров.

— Кто его знает... Не то в Бергофе, не то в Нойхаузе. В Гамбурге он еще был с нами...

Похлопав по плечу задремавшего Зверева, Никандров сказал Орлову:

— Пошли!

На улице было темно, только кое-где тускло светились темно-синие фонари.

Никандров долго шел молча. Орлов спросил:

— Ты ничем не расстроен?

— Нет... Все в порядке...

Орлов не мог тогда оценить выдержки друга, он не знал, что настоящая фамилия Никандрова — Мартынов и что Феликс Мартынов — его сын, пропавший без вести осенью 1941 года...

(Продолжение следует).

Продолжение. Начало в №№ 41, 42, 44—51 за 1970 год. №№ 1—15, 17—

Са скарбіцы беларускага мастацтва

На нашым здымку — рэпрадукцыя з карціны Ф. БАРАНОУСКАГА «КРАНАУШЫЦА. САЛІГОРСК».

Фёдар Бараноўскі нарадзіўся ў Мінску ў 1924 годзе. Удзельнік Вялікай Айчыннай вайны. Закончыў Мінскае вучылішча жывалісу і Беларускі тэатральна-мастацкі інстытут. Шырока вядомы яго карціны «Выход з блокады», «Уцёкі з палону», «Вясна», «Нарач» і інш.

ПА СТАРОНКАХ РЭДКІХ КНІГ

Па маім далёка няпоўных падліках, на працягу XVIII і XIX стагоддзяў у Мінску ўбачыла свет больш за дзвесце кніг. Гэта ў асноўным літаратура афіцыйнага і царкоўнага характару. Але былі і выключэнні — пэтычныя зборнікі Дуніна-Марцінкевіча, цікавыя календары «Северо-Западного края», школьныя падручнікі, крэзнаўчая літаратура. У дарэвалюцыйным Мінску друкаваліся кніжкі не толькі на рускай і беларускай, але і на польскай, лацінскай і французскай мовах. Некаторыя з мінскіх выданняў на польскай мове сёння сталі бібліяграфічнай рэдкасцю. Думаецца, чытачам будзе цікава даведацца аб гэтых выданнях.

У ГОНАР КАСЦЮШКІ

У 1818 годзе да Мінска дайшла вестка аб тым, што ў Швейцарыі, у выгнанні, памёр змагар супраць царызму Тадэвуш Касцюшка. 7 сакавіка перадавая мінская грамадскасць сабралася, каб ушанаваць памяць яго. З прамовамі выступілі маршалак мінскай шляхты Міхаіл Зяновіч, былы маршалак Ігуменскага павета Лявон Оштарп і старшыня Слуцкага земскага суда Адам Гарабурда. Жалобная цырымонія закончылася музыкай, якую падбраў і апрацаваў мясцовы кампазітар Г. Крэмпскі. 15 сакавіка жалобная цырымонія паўтарылася ў мусульманскай мячэці, дзе з прамовай выступіў Якуб Здановіч.

Аб усім гэтым расказваецца ў брашурцы «Апісанне жалобнай цырымоніі ў памяць пра Тадэвуша Касцюшку, якая адбылася ў Мінску 7 сакавіка

1818 года». У брашурцы прыведзены выступленні амаль усіх прамойцаў. Прапушчана толькі выступленне А. Гарабурды, якое «пераўзыходзіла ўсе іншыя» і вызначалася «прыгожымі і рэдкімі думкамі». І зроблена гэта, відаць, па цэнзурных меркаваннях — аўтар радуецца, што слухачы «пераказваюць выступленне ва ўрыўках».

У названай брашурцы дадзена высокая і ўвогуле правільная ацэнка дзейнасці Т. Касцюшкі, яго імкнення да «шчасця ў сваёй краіне».

БЕЗ МЕСЦА І ДАТЫ

Невядома, калі і дзе, але хутчэй за ўсё ў 70-х гадах XVIII стагоддзя ў Мінску надрукавана асобнай кніжкай ананімная паэма «Палац у Сёмкаве». Яе аўтар хваліць мінскага каштальана Адама Хмару, які пабудоваў у Сёмкавым Гарадку прыгожы мураваны палац, разбіў навокал парк. У паэме высьмейваюцца тыя магнаты, якія трацяць грошы на п'янства або на «італьянскія тэатры» і забываюць аб патрэбах сваёй радзімы і свайго народа.

Апісальна-дыдактычная паэма «Палац у Сёмкаве» вытрымана ў духу класіцызму і сведчыць аб распаўсюджанні гэтага напрамку на тэрыторыі Беларусі.

МІНСКІ КАЛЯНДАР

НА 1801 ГОД

У мінскай губернскай друкарні ўбачыў свет першы і, здаецца, адзіны «Гаспадарчы календар на 1801 год», які за-

ключаў, як сказана ў падзаглаўку, «365 дзён, 5 гадзін, 49 мінут, 16 секунд, рускія і рымскія святы, а таксама ход планеты, змены месяца і паветра, узыход і захад сонца, зацьменні і іншыя прагнозы і назіранні».

У дадатку да календара змешчаны «Спосабы лячэння розных хвароб». Аўтар парадак «слаўны царскі доктар» Гірнейс, павучае, як лячыць пухліны, ліхаманку і іншыя хваробы, Поаўда, указанні «слаўнага» доктара часта падобны на звычайнае шарлатанства. Вось, напрыклад, «сакрэт» ад болю зубоў: «Хворы ў некалькі мінут пазбудзецца болю, калі будзе трымаць на хворым зубе магніт. Пры гэтым трэба захоўваць наступныя ўмовы: хай адным бокам твару хворы павернецца на поўнач і хай, сам, а не хто іншы, дакранаецца магнітам да хворага зуба».

РУСКА-ПОЛЬСКІ ПАДРУЧНІК

«Лёгкае спосаб навучыцца чытаць па-руску і па-польску», выдзены стараннем мінскага губернатара ў 1799 годзе, з'яўляецца, бадай, першым такім падручнікам увогуле. У пачатку кнігі паралельна пададзены рускі і польскі алфавіты. Далей ідуць разбітыя на складкі тэксты для чытання. Значнае месца ў кніжцы займае польска-рускі слоўнік, дзе прыведзены пераважна непадобныя словы.

У канцы падручніка змешчана на рускай мове адна з од Ламаносава.

А. МАЛЬДЗІС,
кандыдат
філалагічных навук.

ПАЛЁТ «САЮЗА-9»

Міністэрства сувязі СССР выпусціла ў абарот паштовую марку, прысвечаную новаму выдатнаму дасягненню савецкай навукі — палёту касмічнага карабля «Саюз-9».

На паштовай мініяцюры на фоне касмічнага пейзажу — партрэты камандзіра карабля Андрэя Нікалаева і бортінжынера Віталія Севасцяянава. Даны тэкст:

«424 гадзіны на арбіце вакол Зямлі» і даты «1—19 чэрвеня 1970». Аўтар маркі мастак Яўген Анікін.

Гэта чацвёртая паштовая марка СССР, на якой адлюстраваны касманаўт Андрэй Нікалаев. Усяго ж касмічных марак было выпушчана больш за 160.

Савецкая паштовая марка, якая паклала пачатак касмічнай тэме ў філатэліі, была

выпушчана ў 1957 годзе ў сувязі з запускам у Савецкім Саюзе 4 кастрычніка 1957 года першага ў свеце штучнага спадарожніка Зямлі. За 13 год, якія прайшлі з гэтай гістарычнай падзеі, паштовыя маркі СССР адлюстроўваюць шлях асваення космасу савецкімі людзьмі.

Дасягненням у асваенні савецкай навукі касмічнай прасторы прысвечаны таксама сотні паштовых марак, выпушчаных у многіх краінах свегу.

Л. ТРАУКІН.

МЕМАРЫЯЛЬНЫ АНСАМБЛЬ У ТАЛІНЕ

У Таліне на марскім узбярэжжы пачалося ўзвядзенне мемарыяльнага ансамбля, які ўвекавечыць памяць выдатных дзеячоў Эстоніі, герояў рэвалюцыі, грамадзянскай і другой сусветнай войнаў.

Ансамбль зойме вялікую тэрыторыю паміж прадмесцем Таліна Шырыта і скалістым абрывам гары Ласнамяэ. Ён аб'яднае месцы, звязаныя з гісторыяй горада.

Лепшым праектам ансамбля прызнаны варыянт, прапанаваны аўтарскім калектывам пад кіраўніцтвам маладога архітэктара Алана Мурдмаа. Яго ранейшыя работы — помнік пісьменніку Эдуарду Вільдэ, помнік пры-

свечаны 100-годдзю эстонскага свята песні, і іншыя — заваявалі шырокую вядомасць.

Цэнтрам мемарыялу будзе скульптурная група і вечны агонь, запалены на 23-метровым плато гары. Даламітавыя пілоны з высечанымі на іх імёнамі герояў будзе вячаць фігура жанчыны-маці з дзіцем на руках.

Е. РАНДМАА.

АСТРАЎНЫ КРАЙ РАСІІ

За 10—12 гадзін паветраныя лайнеры дастаўляюць пасажыраў з Масквы ва Уладзівасток. Адтуль на камфортабельных цеплаходах можна адправіцца на Сахалін.

Прафсаюзныя камітэты

стварылі на Сахаліне і Курылах 19 турысцкіх клубаў, адкрылі 76 пунктаў пракату амуніцыі і інвентару. Абласное экскурсійнае бюро дапамагае мясцовым рабочым і служачым, а таксама гасцям здалёк зрабіць паездку па вясемнаціці маршрутах. У распараджэнні бюро 100 вопытных экскурсаводаў, шматмесныя камфортабельныя аўтобусы. Яно таксама арганізуе паездкі на паяздах, цеплаходах, самалётах.

Напрыклад, на цеплаходзе з Корсакава можна адправіцца на 12 дзён да Паўднёвых Курыл. Пабываць на астравах Кунашыр і Шыкатан, падняцца на вулкан Цыця, выкупацца ва ўнікальных гарачых крыніцах, убачыць, як мясцовыя рыбакі здабываюць крабаў, кальмараў і марскіх вожыкаў, а па начах пра-

жэктарамі заманьваюць у пэтакі касякі сайры.

Паездка на Курылы каштуе савецкім рабочым і служачым 85 рублёў. У гэту суму ўваходзяць і падарожжа на цеплаходзе, і гасцініца, і харчаванне, і турысцкае абмундзіраванне.

Не менш цікавая шасцідзённая экскурсія па Паўднёваму Сахаліну. Турысты знаёмяцца з гарадамі Корсакаў, Холмск, Доўніск, Паўднёва-Сахалінск, падмаюцца на лік Чэхава, адкуль адкрываецца панарама двух мораў — Ахоцкага і Японскага, бачаць джунглі раслін-волатаў, а калі панануць, то і нераставы ход лаасоў, калі сотні тысяч рыб «штурмуюць» рэкі.

Лета і восень — залатая пара для турыстаў. Але сапраўды падарожжа па Саха-

ліну і Курылах захапляючае ў любую пару году!

А. ШЭПАРАЎ,
старшыня Сахалінскага абласнога савета па турызму.

РАМАН-ЭПАПЕЮ АНАЛІЗУЕ МАШЫНА

Упершыню ў практыцы даследаванняў цюркскіх моў вучоныя Акадэміі навук Казахскай ССР выкарысталі хуткадзейную электронна-вылічальную машыну для вывучэння асаблівасцей казахскай літаратурнай мовы. Пры яе дапамозе яны ажыццявілі машынны сінтаксічны аналіз тэксту рамана-эпапеі лаўрэата Ленінскай прэміі Мухтара Ауэзава «Шлях Абая».

(АДН).

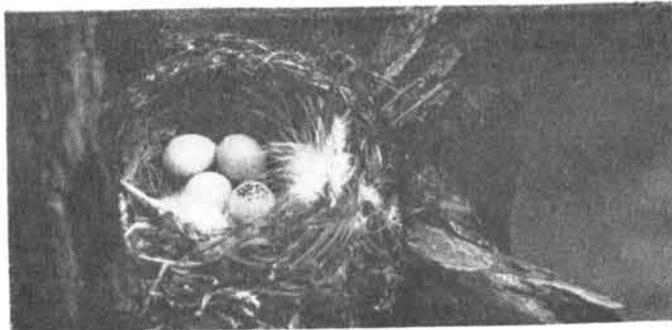
Афарызмы

Жанчына лепш ідзэ, калі гаворыць, мужчына, — калі ціна.
(Бернард ШОУ).

Усе спачываюць сваім сябрам, калі яны трапляюць у бяду; толькі нямногія цешацца іх поспехамі.
(Оскар УАЙЛД).

З натхненнем таксама, як з лоўляй рыбы. Чакаецца доўга, доўга. Раптоўна выцпаваецца вуду. І часта на кручкі стары гідлі.
(Лоўрэнс ДАРЭЛЬ).

Есць адзіны спосаб не сыйсці з простага дарогі — не трымацца яе.
(Оскар УАЙЛД).

Лясная знаходка.

Фотазвод В. ДУБІНКІ.

РЕДАКЦЫЙНАЯ КАЛЕГІЯ

НАШ АДРАС:

МІНСК, ЛЕНІНСКІ ПРАСПЕКТ, 77.

ТЭЛЕФОНЫ: 32-20-31.

6-97-92, 32-05-88, 33-15-15.

Зак. № 972. Мінск. Друкарня
выдавцтва ЦК КП Беларусі.